

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr.; pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Nr 268 / 904. Pres.

Circular

Cătră toate oficiile parohiale și protoprezbiterele de sub jurisdicțiunea Conzistorului gr. or. român din Oradea-mare.

»Fericii sunt cei milostivi că aceia se vor milui« (Mat. V. 7.) Aceste cuvinte ale mântuitorului nostru Iisus Hristos, creștinii adevărați trebuie să le sape adânc în inimile lor, să le mediteze și să practice totdeauna milostenia, dar mai vârtos când la mizeria de obște a poporului se mai adauge mizeria unui an neroditor, cum a fost anul acesta.

În urma secetei din vară în ținutul nostru, pământul nu putu produce nici fânate nici grâne suficiente pentru hrana de toate zilele. Sămânțele aruncate în brazde nu răsăriră și cele ce înverziră fură uscate de arșița soarelui. Plugarii văzură cu ochii întristați holdele udate de sudorile lor, munca lor, truda lor nimicite cu totul. Foamea aliată cu frigul iernei acuma bate la colibele săracilor, amenințând cu peire sute și mii de vieți.

Un privilegiu trist acesta, dar priincios ca preoții să-și desfășure în toată plinitatea măreția chemării lor de părinți și păstori sufletești, pentru a deșteptă compătimirea în inima celor avuți și a alina suferințele săracilor, văduvelor și orfanilor. Căci »cel ce dă săracilor, nu se va lipsi« și »cel ce miluește pe sărac dă împrumut lui Dumnezeu; și după darea lui se va răsplăti lui«. (Pilde XXVIII 27 XIX 17.)

Dacă în timpuri normale milostenia și binefacerea cătră săraci este o datorie creștinească pentru cei bogați, în timpuri anormale, în timp de foamete, nu numai cei bogați, dar și săracii înșiși datoresc a se lipsi de ceva și a ajuta pe cel ce nu are absolut nimic. »Voi sunteți săraci, zice sf. Vasilie cel Mare, un altul este și mai sărac

decât voi. Voi aveți pâne pentru zece zile, el nu are decât pentru o zi. Faceți parte în mod liberal de prisosul vostru celui ce nu are nimic. Dacă toată subsistența voastră se reduce la o pâne, și dacă un sărac se prezintă la ușa voastră, scoate din cămara ta aceea singură pâne și ridicând ochii la cer, ziceți lui Dumnezeu: Eu nu am decât această pâne ce vezi, Doamne; pericolul este evident, dar eu sacrific tot preceptului tău, și dau din puținul ce am fratelui meu care are foame. Ajută tu însuși pe servitorul tău, care este în pericol. De veți face așa, pânea ce veți da, în lipsa voastră va produce roade înmulțite, ea va fi germenele (colțul) unui seceriș bogat, amanetul (zalogul) nutremântului vostru, garanța milostivirei dumnezeiești«.

După măsura puținței, datori sunteți așadar, preoților, a veni voi în primul loc în ajutorul celor lipsiți cu propriul vostru avut, cu dinarul vostru, și totodată a mijloci pentru ei la cei avuți, prin ce mai vârtos veți atrage stima, încrederea și dragostea parohienilor vostri.

În privirea acestei înalte datorii pastorale, față cu neajunsurile, lipsa și sărăcia de care suferă populațiunea noastră în cele mai multe localități, dăm următoarele instrucțiuni și îndrumări preoților parohiali:

1. Preotul local, în fiecare parohie, va forma cu trei sau cinci fruntași un »comitet de binefacere«, va cercetă casele săracilor și orfanilor spre a constată lipsurile lor și a-i mângăia în suferințele lor; va cercetă casele celor cu dare de mână și avuți, cerșind și adunând elemozină (milă) după puțința și dragostea creștinească a fiecăruia: pâne, mălai, făină, grâu, cucuruz etc. pentru cei flămânzi, care n'au ce mânca, îmbrăcăminte pentru cei goi, cari n'au ce îmbracă.

2. Fiecare preot în comuna sa va interveni și mijloci pe calea organelor administrative, după

putință, ajutoare și împrumuturi eftine pentru cei lipsiți și bântuiți de foamele.

Oradea-mare, 18/31 Decemvrie 1904.

Fasilie Mangra
vicar episcopesc.

De Anul-nou.

Duhul vremilor aduce *evcut*mentele și acelea trec ca și un *vnot* peste cei ce dorm, peste cei *neputincioși*, peste cei ce puterea lor de viață o mistue în războiul intern și peste cei ce nu înțeleg rostul vremurilor; iară cel treaz, cel viguros, cel liber de războiul intern și cel ce înțelege rostul vremilor, se avântă asupra acelor evenimente și-și ia partea sa din acest proces al civilizațiunii. Așa rămâne un popor strivit ori înălțat de Duhul vremilor.

Rezultă de aici rațiunea ca fiecare popor să fie gata pentru întimpinarea evenimentelor aduse de procesul general al civilizațiunii. Evenimentele mari aduc epocile în viața unui popor. Epoca de decadentă, dacă n'au știut înfrunta evenimentele, ori de mărire dacă s'a știut face stăpâni peste acele evenimente.

Sunt capete goale și inimi seci acele cari au în peto un *Deus ex machina* în fața evenimentelor. Răsfoiți istoria popoarelor și veți afla, că acele capete luminate și acei eroi de a căror nume sunt legate epocile popoarelor nu au fost aduși pe aripile vremilor dintr'o lume vizionară nici n'au răsărit din puteri magice; ci au fost expresiunea tipică a forței intelectuale și morale a poporului din care au făcut parte. Căci forța intelectuală și morală este pilotul pe care se înalță popoarele; iar biserica este mama acelor forțe intelectuale și morale, ia le dă timbrul ade-vărului etern în urmare și a durabilității, față de coloritul schimbăcios a spiritului timpului. Biserica este mama idealurilor.

Și evenimentele vin ca puvoiu asupra noastră. Biserica și școala gem sub vuetul lui. Ei, și?! Unde-i expresiunea tipică a forței noastre intelectuale și morale ca să înfrunte acel povoi?

Nu-i?

Nu-i tipul, dar forța intelectuală și morală există. Ce e drept slăbită de curente străine, dar tot există, măcar sub spuză. Ori și cum va fi, simțim, că nu suntem singuri cei ce »stăm în casa Domnului«.

Atâta este toată mângăerea cu care încheiem anul 1904. Casa săracului nostru stoarsă de foame; casa lui Dumnezeu asediată de dușmanii lui Hristos; preoțimea umilită și batjocorită. Am putea numi acest an, anul năpastei.

Cu acest greumânt în spinare și cu speranța în inimi călcăm pragul Anului-Nou, 1905, pe care îl salutăm de binevenire.

Și adecă cari sunt speranțele noastre? În prima linie Dumnezeu, căruia i-se va fi făcut milă de noi. Apoi în focul cel sacru al iubirei de biserică și neam ce nu s'a stâns din sufletul poporului nostru și în reînvierea tipului preotului român:

Numai acel popor piere, care nu are credință în Dumnezeu, nu are iubire de neam și nu are pe părinții săi conducători, adecă care este corupt în sufletul său; căci numai corupția descompune. Suferințele pentru dreptate oțlesc și închiagă popoarele.

Suferințele din anul trecut ne-au mai oțelit, să formează chiagul forțelor intelectuale și morale din cari răsar tipurile luminate și eroice ale bisericei militone. La aceasta operă să lucrăm în anul 1905.

Să răsfoim scripturile și să aflăm tipul apostoliei, apoi să deschidem cartea neamului românesc și să aflăm cum s'a individualizat tipul apostoliei în tipul »preotului român« cel ce a fost totu pentru popor și poporul totu a fost pentru preotul său. Din legătura aceasta sfântă dintre preot și popor a izvorât concepțiunea »preotului român«, și acest »preot român« a devenit »părintele« credincioșilor săi.

Iată tipul!

Acest tip când s'a întrupat bunăoară în Șaguna, a oprit cursul evenimentelor și a dat nouă viață poporului românesc.

În fața năpraznicilor evenimente ce ne amenință pe anul 1905, desvălim aici tipul istoric a »preotului român«.

R. Ciorogariu.

Psichologia sentimentelor intelectuale.

după T. Ribot.*)

1. Caracterizare generală.

Sub numele de *sentimente intelectuale* cuprindem toate acele stări afective, plăcute, neplăcute și mesteceate, cari însoțesc exercițiul operațiunilor inteligenței. Emoțiunea intelectuală poate să apară atât în legătură cu percepțiunile senzuale și cu imaginile fantaziei,

*) T. Ribot (pron. Ribó), de prezent profesor la institutul Colegiul de Franța în Paris și redactorul renumitei „Reviste filozofice franceze“, este unul din cei mai distinși psihologi moderni. A scris număroase lucrări psihologice, dintre cari cele mai însămnate sunt: „Ereditatea psihologică“ (L'Hérédité psychologique), »Psihologia engleză contimporană« (La Psychol. anglaise contemporaine), »Psihologia germană contimporană« (La Psychol. allemande contemporaine), »Boalele voinței« (Les maladies de la volonté), »Boalele memoriei« (Les maladies de la memoire), »Psihologia atențiunei« (La Psychol. de l'attention), șcl. Cea mai nouă operă a lui Ribot, din care traducem ca specimen, tratatul de față, poartă titlul: „Psychologia sentimentelor“ (La Psychologie des sentiments. F. Alcan, Paris. — Dr. P. Pipoș, prof.

cât și cu noțiunile, judecățile, rezonanțele și cursul logic al gândirii; cu un cuvânt: ea poate să acompanieze toate formele fenomenelor de cunoștință, începând dela cele mai inferioare, până la cele mai superioare. Mai departe *tonalitatea* acestor sentimente afară de unele cazuri, nu trece peste gradul de mijloc, îndeosebi la formele lor superioare. Și este de observat, că cu cât noțiunile sunt mai *abstracte*, cu atât ele sunt mai puțin apte de a promova condițiunile organice ale emoțiunei.

După ce am caracterizat pe scurt ființa sentimentelor intelectuale, urmează să descriem evoluțiunea lor, care percurge trei faze: 1) faza primă este: cea *utilitară* sau *practică*; 2) a doua: cea *desinteresată* sau *științifică*; iar 3) a treia cea *excesivă* sau *pasionată*, foarte rară, fază în care sentimentul intelectual se potențiază până la forța și exclusivismul *unei pasiuni*. Să vedem aceste faze una câte una.

1. Forma utilitară sau practică a sentimentelor intelectuale.

a) Curiozitatea.

Sentimentul intelectual, ca toate celelalte sentimente, atârnă dela o trebuință, dela o tendență, dela un instinct oare-care. Acest sentiment încă își exprimă în conștiință satisfacțiunea sau nesatisfacțiunea sa.

Izvorul, din care emanează sentimentul intelectual, este: *trebuința omului de a cunoaște lucrurile și întâmplările*, trebuință, care sub forma sa primitivă se numește: *curiozitate*. Ea poșede nenumărate nuanțe și grade de dezvoltare, începând dela omul sălbatic, care adulmecă și presimte, ca un animal, până la un *Des Cartes*, care scrutează totul, care vrea să știe tot, care cu gândirea sa genială străbate până în adâncul misterelelor universului și ale sufletului omenesc; începând dela credințele și vederile copilărești ale omului primordîl până la cele mai înalte speculațiuni filozofice. Fie însă obiectele curiozității ori-cât de diferite, fie ori-cât de varii punctele ei de plecare, fie ori-cât de mare, ori de mic gradul ei de intenzitate, în esență ea totuși rămâne, între toate împrejurările, una și aceeași. Și total lipsit de curiozitate nu poate să fie nici un intelect normal, ci singur numai idiotul demn de compătimire, care se naște fără darul inteligenței.

Fiind *trebuința de cunoaștere* dată în om dela natură, urmează să răspundem la întrebarea: Cum se dezvoaltă ea în primul său period?

b) Surprinderea.

Primul moment este acela al *surprinderii*. Aceasta se arată foarte de timpuriu. După *Preyer* la copilul mic deja în 22-a săptămână după naștere se poate observa fenomenul surprinderii. Aceasta este o stare afectivă specială, ireductibilă, stare ce conzistă în o dezadaptățiune, cauzată prin cutare impresiune izbitoare. După a mea părere, zice *Ribot*, surprinderea poșede o singură notă caracteristică proprie, și anume aceea, că ea e fără conținut, fără obiect; ei materia ei este pur *numai un raport*, un stadiu de tranziție,

o simplă mișcare a spiritului, și nimic mai mult. Surprinderea poșede un mod de expresiune determinat și fenomene fiziologice concomitante foarte clare: ochii și gura se deschid, sprâncenele se ridică, zguduirea neașteptată a nervilor este însoțită de imobilitate, palpațiunile cordului și mișcările respiratorice se accelerează, șcl.

c) Mirarea.

Al doilea moment este acela al *mirării*. *Ribot*, urmând pe *Bain* și *I. Sully*, zice că între starea surprinderii și aceea a mirării este diferență apretăabilă. Să facem o scurtă paralelă: surprinderea este momentană, mirarea însă durabilă; cea dintâi este: o dezadaptățiune, pe când cea din urmă: o readaptățiune; cea dintâi este lipsită de materie obiectivă, pe când a doua are ca materie *un obiect neobicității, straniu*. Din această cauză, *Des Cartes* a numit-o *admirațiune* și (în „Tratatul său asupra pasiunilor“) a numărat-o între *cele șapte pasiuni* descrise de el. *Des Cartes* zice: „Admirațiunea este o surprindere subită a sufletului, surprindere, care face, ca acesta să privească cu atențiune obiectele, cari i-se par rare sau extraordinare.“ De fapt, admirațiune este un fel de excitațiune a atențiunei, și ea poșede notele caracteristice ale acesteia, și anume: concentrarea și unitatea conștiinței, convergența acesteia spre un singur obiect, intenzitatea percepțiunei sau a reprezentațiunei, adaptațiunea mișcărilor, șcl. La început, înainte de ce admirația ar fi însoțită de plăcere sau de displăcere, după cum e cazul, ea are o formă particulară, ce se apropie de ceea-ce numim stare neutră sau de excitațiune simplă.

(Va urma.)

Câte-va reflexiuni la chestia catehizării.

Că cine are să catehizeze în școală, nu poate forma obiect de discuțiune, pentru că e de sine înțeles, că chemarea și datorința preotului este să propovăduiască în comuna sa evanghelia lui Hristos. Dacă preotul nu se interesează să-și crească ființoarea biserică viiă, cine să se intereseze? Biserica în împrejurările grele de azi are lipsă de preotul întreg, de păstor adevărat și nu de oficianț simplu, care se îndestulește cu serviciile divine din sf. biserică și cu funcțiunile bisericesti din parohie.

Nu are timp? Dacă nu are timp să catehizeze în școală, cum va avea timp să boteze, să cunune, să îngroape și să sevârșească celelalte funcțiuni în parohie, pentru că e știut că și aceste funcțiuni împedecă preotul de la lucrul de câmp. Oficianții - dela ministru până la gornicul satului, —toți sunt legați cu timpul de oficiul lor și numai păstorul sufletește să facă excepțiune, numai el să aibă dreptul a se scuza,

că nu are timp a-și face datorița?! De unde acest privilegiu? Cu una trebuie să fie în curat! Ori suntem preoți cu trup cu suflet dedicându-ne toate puterile și *tot timpul* chemării noastre, ori ne facem simpli oficanți, privind cu nepăsare, cum vrășmașii sapă la temelie bisericii. Cu două nu putem! Ba zic mai mult! Preoțimea are datorița în cunoștința chemării sale, ca însăși să întreprindă pașii necezași la autoritățile mai înalte bisericesti pentru a exopera dreptul exclusiv de a catehiza în școală.

Să susține, că preoțimea nu ar fi pregătită pentru catehizare, că nu ar avea cvalificațiune pedagogică corespunzătoare. Ei bine! Învățătorii să fie mai buni catiheți decât preotul, care a primit cvalificațiune specială teologică? Dacă preotul nu e pregătit să catehizeze în școală, atunci de sigur nu e pregătit nici în biserică să predice cuvântul lui D-zeu — poporului. Întreb atunci, spre ce scop s'a preoțit? Au prin primirea preoției nu s'a declarat însuși chemat și capabil de a predica cuvântul lui D-zeu?

Nu trag la îndoială folosul, ce rezultă din cunoașterea și aplicarea rațională a metodelor pedagogice și nu contestez avantajile manualelor bune; susțin însă că cvalificațiunea, metoda și manualul cel mai bun e însuflețirea curată, duhul adevărat creștinesc al preotului catehizator. Apostolii, nu prin metode pedagogice, nu cu ajutorul manualelor bune au cucerit lumea păgână, ci prin tăria credinței, prin curățenia moralei și îndeosebi *prin aducerea vieții și a faptele lor în conformitate cu adevărurile propagate de dânsii*. Aceste virtuți creștinești au pus în gura apostolilor cuvinte și idei convingătoare, și însuflețindu-i li-a oțelit voința ca să nu cunoască *frică și greutate* punându-se în luptă cu duhul vremii și cu lumea păgână. Iată însușirea și cvalificațiunea cea mai de căpetenie și necondiționată ce în primul loc se recere dela catihet. Discuția catehizării aici are să se înceapă, pentru că la din contră edificăm pe năsip.

Mai întâi să curățim holda de buruieni și atunci sămânța de sigur va aduce rod, ori că o sămănăm cu mâna după usul vechi ori cu măsina după metoda nouă.

Viața reală ne prezintă tablouri foarte triste. Pe conducătorii naturali ai podorului, cari au luat angajamentul sublim să-i lumineze și să moralizeze poporul, îi vedem învrăjbiți, certându-se unii cu alții și discreditându-se reciproc în fața poporului. Toată onoarea excepțiunilor! Vorbesc în general.

Oameni cu patimi nu au dreptul să vorbească în școală despre morală. Oameni, cari se persecută unii pe alții, cari nu pot ierta unul altuia, cari reciproc se discreditează în fața lumii spre a se înălța pe sine: zic oamenii, cari

sunt stăpâniți de răsbunare și ură nu au dreptul să combată în școală pisma, ura, și răutatea și cu atât mai puțin nu pot fi chemați să propage iubirea deaproapelui, răbdarea, dreptatea și umilința creștinească și dacă totuși o fac, vor crește tânăret fățarnic și mincinos.

Toată dreptatea o are părintele Alexandru Muntean, când zice, că până când nu vor încetă certele dintre preoți și învățători, catehizarea în școală nu va putea produce nici un rezultat real.

Dacă dorim deci, ca chestia catehizării să o ducem cu un pas înainte, trebuie să se restabilească raportul normal dintre conducătorii poporului. Trebuie mai întâi să delăturăm defectele *interne*, și apoi cele externe, cari în sfârșit sunt de o însemnătate secundară.

Boala aceasta internă însă nu se poate delătura prin conferințe mixte. Răul fiind intern, și îndreptarea lui de acolo are să porceadă, ear nu din afară, prin influențe externe.

Să recere în primul loc, ca preotul și învățătorul să-și subordineze »eu-l« său intereselor generale bisericesti și conduși de acest interes fiecare să caute din îndemnul său propriu a delătura cauzele de ceartă și dacă nici nu pot trăi în amicitie să nu se micșoreze unul pe altul în fața poporului. Unde lipsesc aceste calități interne, unde oamenii nu sunt conduși de interesele generale bisericesti și nu se pot stăpâni: acolo nu se poate ajuta, ori ce mijloace de împăcare am învăța. Soarta regenerării bisericii și a poporului depinde dela noi, deci facă-și fiecare datorița cu sinceritate, bunavoință și puțină abnegațiune și rezultatele îmbucurătoare vor urma de sine. Dacă a succes a restabili raportul normal dintre preot și învățător, și dacă preotul voiește cu toată căldura inimii să lucreze pentru biserică, acelaș preot de sigur va afla care este metoda și calea mai bună prin care poate mai ușor penetra la inima pruncului și atunci va ști delătura și eventualele scăderi din manuale și din planul de învățământ, dacă acelea de fapt ar există, pentru că repet: cvalificațiunea, metoda și manualul cel mai bun este însuflețirea curată și caracterul adevărat creștinesc al preotului catehizator și în deosebi conformitatea faptelor lui cu adevărurile propagate de dânsul.

B. Comloș la 4 Decemvre 1904.

Mihai Păcățian
paroh.

Cauza necredinței.

Este un fapt constat de psihologia empirică, cum că omul ca ființă intelectual-morală, simte interes metafisic la resolvirea problemelor vieții sufletești, din cari poate cunoaște atât ființa sufletului, cât și mi-

siunea omului, dacă ea și credința, ca o necesitate metafizică a omului, și ca contură fundamentală a vieții psihice, care este condiția sine qua non, atât pentru religionea obiectivă, cât și pentru știință, precipitează pe teren religios în necredință, este un fapt istoric constat în mod empiric din atitudinea societății erudite față de religionea obiectivă.

Stând mai pe sus de toată îndoiala, că adevărurile religiunii obiective basate pe credința obiectivă în existența lui Dumnezeu se adevăresc prin revelațiunea naturală și prin reflexiunile vieții sufletești, se naște momentuoasa întrebare despre cauza necredinței ajunse în timpul modern la ordinea zilei.

Spre rezolvirea acestui problem de importanță morală și religioasă se reclamă reducerea credinței subiective la fundamentul ei metafizic, precum și interpretarea acestuia cu privire la nexul causal, căci spre a explica un fenomen, se cere reducerea sa ca efect la cauza subsistentă.

Credința subiectivă ca primire de adevăr a principiilor religiunii obiective este o lipire sufletească de adevărurile obiective pe titlul autorității, care ni le propune; eară ca autoritate, pe știința cărei contăm la primirea de adevăr a principiilor obiective, să fie în ochii nostri deamă de crezământ, nu poate fi decât D-zeu izvorul tuturor științelor.

Ca în principiul credinței să primim ceva de adevăr, trebuie mai întâiu să ni se comunice, adecă să luăm la știință, căci ceea ce nu ni se spune nici nu putem crede, fiindcă n'avem ce; de aceea a descoperit D-zeu spre credință adevărurile religiunii obiective și prin cea naturală și prin cea supranaturală și prin cea naturală.

Dreptaceea, ca să credem, trebuie să știm, ce avem de crezut, din care cauză e știința intim legată de credință și credința de știință, căci și spre a ști ceva, trebuie să credem în ceea ce știm și fără de credere, în ceea ce știm, nu e posibilă știința.

La știință suntem noi înșine, la credință este D-zeu autoritatea, pe care contăm dacă ambele's bazate reciproc.

Spre a crede în cele propuse trebuie să cunoaștem adevărul lor, căci ceea ce n'are cel puțin probabilitatea adevărului nu putem crede; eară cunoștința se bazează pe pricepere, care nu este alta, de cât conceperea nexului causal. Reducându-se un efect la o cauză, care nu-l poate produce, sau atribuindu-se unei cauze un efect, ce nu poate proeși din dânsa, nu putem crede.

Fiind pe lângă timp și spațiu cauzalitatea cea mai principală formă moetică, după care alcătuim cunoștințele noastre, cari formează credința obiectivă, spre a crede, cercăm mai întâiu nexul causal.

Precum sunt toate, este și credința internă supusă cauzalității, proeșind din gravitațiunea sufletească spre un tact homogen, căci precum corpul caută hrană materială spre susținerea concurentului organic și spre viața fizică, astfel caută și sufletul spre credința subiectivă.

Ce este așa dară alimentul pentru corp spre viața fizică, aceea este doctrina pentru suflet spre credință,

care este viața sa; precum nu toate alimentele priesc corpului, nici toată doctrina sufletului spre credință, și precum numai alimentele mistuibile produc sânge, morse și putere, numai acele adevăruri, ce le pricepem pot folosi spre nutrire credinței, căci în vigoarea unității ordinii naturale, care dominează toată creatura și a intimului raport reciproc între corp și suflet suntem atât după corp cât și după suflet supus legii naturale.

Analog cum planta veștezește și apune, când rădăcinile nu sunt în stare a asimila materiile de aliment în murse nutritoare, astfel și credința scade, când sufletul nu este în stare a asimila principiile doctrinale în cunoștinți armonice pretinse de crezare.

De oarece credința profundă se poate nutri numai din adevăr, care este raportul armonic între sentințele formulate și între ideile fidele trase de pe realitatea empirică, trebuie spre o credință firmă despre același obiect, să stee toate axiomele în raport armonice, sprijinindu-se reciproc, fără a se combate, întărindu-se în adevărul lor, fără a se răsturna.

Dacă cercăm diversele discipline, cari tratează în mod științific despre realitatea empirică, sub cari înțelegem nu numai obiectele și fenomenele reale, ci și sufletul nostru cu toate moțiunile sale, numind primele empirice reale, eară pe cele ultime empirice transcendente, constatăm că atât științele profane, cât și teologice tratează același obiect, numai fiecare în felul său în metoda și în terminii săi speciali.

Precum are fiecare obiect din realitatea empirică partea externă, formală, și partea internă, esențială, deosebim și la doctrină partea esențială, sub care înțelegem pe cea concretă, sau înțelesul verbal, fiind după legile naturale esența concretizată în partea formală, prin care se manifestează în extern și care o exprimă în mod fidel, ar trebui, dacă am dispune de o atare abundență de cuvinte, ca să exprimăm fiecare idee și concept prin un semn special și sensul verbal să fie congruent cu cel intern esențial; de oarece însă limba noastră e cu mult mai sărmană în cuvinte, de cât spiritul bogat în idei, natural trebuie spre exprimarea unei specii de idei și concepte să ne folosim de un cuvânt, ceea ce produce o deosebire între materialul ideilor și concretizarea lor în exprimarea verbală. Drept aceea suntem nevoiți la analiza adevăratului înțeles a ne cobori prin sensul verbal și cumpănirea materială la sensul adevărat și metafizic, mijlocit nu numai prin preciparea cuvântului ci și prin combinarea cuvântului cu realitatea empirică.

Dintre ambele specii de știință, cari tratează despre realitatea empirică și cea transcendentă, atât teologia cât și științele profane tratează obiectul lor în mod special și exprimă rezultatele lor prin terminii speciali sau tehnici.

Cu toate că esența e tot aceea, se deosebesc ambele științe după cuvânt, așa că lumea superficială necapabilă a mijloci sensul intern află între rezultatele teologiei și a științelor profane, disonanță doctrinală și

conform vederilor rezultante din scrutările superficiale se grupează învățații în două tabere ostile, exclusiviste, cari se combat reciproc.

Științele profane ținându-se de explicările fizice și nevoind a se aprofunda în cele metafizice, ajungând la pragul forțelor naturale, peste cari nu pot trece explicativ la unitatea cauzei, declară forțele naturale de cauza ultimă a fenomenelor, precipitând astfel în naturalism și materialism, cari neagă ordinea supra-naturală.

Teologia de altă parte ținându-se orbiș exclusiv numai de sensul verbal al sf. Scripturi, a cărei conținut ni-i dat într'un timp, în care nu exista cunoștințe profunde despre ordinea naturală, nu voește a reflecta la rezultatele științelor profane, dobândite din empirism și intuițiune, nici să aprofundează prin studiu metafizic a cunoaște principiile fundamentale.

Mișcându-se astfel ambele pe suprafața fenomenală atât în ceea ce privește explicarea reală, cât și noetica chestională, natural nu se pot pune cătră olaltă pe teren doctrinal, de cât în raport exclusivist, deși fiind obiectul tratat unul, adevăul poate fi numai unul.

Absolvând tinărul studios studiile medii și căutând raportul armonic între studiul natural și cel al religiunii, constată că ambele se combat reciproc; ce susține una desavuează alta. De oarece studiile profane basate pe empirism fi oferă mai multă probabilitate de adevăr, decât adevărurile abstracte ale religiunii, din disonanța rezultatelor și din reciprocadesavuare dedusă credință, dacă nu cade deadreptul în necredință, cel puțin se indoește despre adevărul religiunii.

(Va urma).

Icoanele lui Hölzel.

Unul dintre principiile cele mai cardinale ale didacticei este principiul: „învățământul are să fie intuitiv“.

A mai vorbi asupra însemnătății acestui principiu, este de prisos. Marele Pestalozzi l-a definit atât de bine, când a zis: „intuițiunea este baza absolută a toată cunoștința“.

Intuițiunea este directă, când arătăm elevului obiectul în natură; și indirectă, când înfățișăm obiectul prin icoane, modele ori asemănări.

Se înțelege, intuițiunea directă este cea mai efice; dar aceasta intuițiune, în cele mai multe cazuri, nu se poate aplica; și atunci suntem siliți a recurge la intuițiunea indirectă, înfățișând obiectul prin icoane, modele ori asemănări.

Fiind vorba de icoane, ca mijloace de intuițiune indirectă, să vedem cum se recere să fie întocmite icoanele de intuițiune și întrucât corespund acestor principii icoanele lui Hölzel.

Icoanele trebuie să fie fidele, să fie viu colorate, să fie destul de mari, ca să le poată vedea clasa întregă.

Icoanele lui Hölzel nu numai că instruesc toate condițiunile ce se recer la întocmirea icoanelor bune de intuițiune, dar întrunesc și alte momente psihologice.

Icoanele aceste sunt atât de fidele și viu colorate, încât nu numai pe elevi, ci chiar și pe oamenii maturi li captivează; iar mărimea lor e atât de însemnată (140 92 cm), încât în ori ce școală, fie cât de spațioasă, în băncile cele din urmă, se văd clar până și conturile munților. În ce privește executarea tehnică, nu lasă nimic de dorit, pot fi podoaba oricărei școale.

Icoanele lui Hölzel înfățișează o mulțime de lucrări economice de peste an, precum sunt: aratul, secerișul, culesul viilor etc., dând astfel o direcție cu totul practică învățământului. Printre serioasele acțiuni economice sunt întreprinse diferite jocuri ori acțiuni copilărești, precum sunt: săniatul, innotatul, culesul merelor etc. În nemijlocita apropiere a copiilor o mulțime de animale, precum: vaci, viței, cai, porci; apoi o mulțime de paseri domestice, precum: găini, cocoș, cloșcă, pui, găște, rațe, curcani etc., — ființe, pentru cari copiii au cea mai mare atragere, prin ce învățământul devine mai ușor, mai plăcut, ear în mintea lor se vor produce rezultatele cele mai durabile.

Icoanele lui Hölzel pot fi aplicate cu succes aproape la toate obiectele de învățământ. Cel mai bun serviciu însă îl fac icoanele amintite la învățământul intuitiv și limbistic, serviciu de o potrivă binefăcător atât pentru învățători, cât și pentru elevi. Pentru învățători vor contribui mult icoanele aceste la sistematizarea și predarea cunoștințelor; pentru elevi la consolidarea și reproducerea cunoștințelor.

Să vedem cu ce succes s'ar putea aplica icoanele amintite, la diferite obiecte de învățământ.

La învățământul gramaticii prin reprezentarea ființelor și a lucrurilor se va intui substantivul; prin colorii, forme adjectivul, prin acțiuni, verbul etc.

La învățământul fizic se vor intui fenomenele naturale din perspectivă: tempestate, zăpadă, asfințitul soarelui, etc.

La învățământul economiei se vor intui lucrările economice, plantele, animalele, uneltele, ce sunt reprezentate din belșug pe icoane.

Chiar și învățământul religiunii se poate atinge cu succes, prin armonia ființelor și lucrurilor reprezentate prin icoane, cari sunt imaginea fidelă a ființelor și lucrurilor din natură.

În școalele mai sărace aceste icoane vor înlocui cu succes tablele de istorie naturală.

Și câte învățături de ordine mai înaltă se pot extrage, pe lângă o pregătire conștientioasă și prin intuirea corectă a acestor icoane.

La predarea unei limbi străine¹⁾ apoi aceste icoane sunt absolut indispensabile. Nici la un singur obiect de învățământ nu se simte în așa măsură lipsa de intuițiune, întocmai ca la predarea unei limbi străine. Aici numai de ai avea obiecte de intuițiune cât de multe, ca să aibă teren să vorbească și învățătorul și elevii cât de mult.

Ființele și lucrurile, în cele mai multe cazuri, obvin izolate în natură; ear reprezentarea lor în grupe de multe ori este imposibilă. De aceea de multe ori ne mulțămim că putem trata obiecte singuratic; ear tratându-le singuratic, este natural, că și ideile ce rezultă din aceste intuițiuni vor fi obscure și răslețe. Acest neajuns au să-l suplinească icoanele lui Hölzel.

Aceste icoane reprezintă ființele și lucrurile în grupe, unde ființele par' că au viață, se mișcă, vorbesc și se înțeleg unele cu altele. Aici aj teren de a vorbi și de a face pe elevi să vorbească cât mai mult.

1) Pe baza acestor icoane sunt lucrate cărțile de limba maghiară de Schullerus-Popovici, apărute în ed. lui W. Krafft.

Calea aceasta de sigur e mai puțin costisitoare și totodată mai eficace. La tot cazul icoanele lui Hölzel sunt chemate să reformeze radical învățământul intuitiv și limbistic.

*

Din cele premerse rezultă, că icoanele lui Hölzel¹⁾ sunt mijloace de intuițiune de o valoare incontestabilă, cari merită toată atențiunea noastră. Nu pot din destul să indemn pe domnii colegi pentru procurarea acestor icoane, în interesul bine priceput al corpului învățătoresc și a școlai române.

Roșia, Noemvre 1904.

Iosif Stanca
învățător.

Notițe

despre viața lui Simion Iosif Popovici Paffy

de

Petru E. Papp

cleric de cursul III.

(Urmare.)

La anul 1828 Simeon Paffy a fost distins pentru ostenelele sale, cu medalia de aur.

Pentru meritele câștigate a fost „proprietarul coroanei de aur cl. II, posesorul crucei de aur duplicate a custozilor sfântului mormânt din Ierusalim“.

Ne-a rămas dela el numai un act, din cari să poate deduce principiile cari i-a nutrit și încălzit sufletul. Acest act e vorbirea ce a rostit-o în limba magiară cu ocaziunea primirii medaliei de aur. Vorbirea să găsește în arhivul comitatului Arad Nr. 1760/1840 și poartă titlul:

Beszéd

mellyet

Nemes

Paffy József

cs. kir. Lovag-Kapitány, hajdan a Nádor Lspányi Magyar Lovag Ezredben a Hadi Pereknek Itélő Mestere tartott

midön ő cs. s. Ap. Felségének kegyelméből

1828 eszt. Márczius 23-dikan

Az Arany Érdem — Medália

mellyére függesztetett

Pesten, az Invalidus Katonák Palotájában.

Pe fața a doua e scris:

„Ex altis Virtus venit, inde Honos quoque descendit“. iar pe fața a treia se arată faptele pentru ce a fost decorat cu medalia de aur, și tot odată e indicat modul, cum are să se efeptuiască predarea respective punerea medaliei pe peptul lui Paffy. Aceasta trebuia să se efeptuiască pin partea colonelului Ioan Lutter în 23 Martie la oarele 9 dimineața în prezența tuturor invalizilor, a elevilor și a părinților lor.

¹⁾ Icoanele lui Hölzel, constau din 4 serii:

Seria I cuprinde: I Primăvara; II Vara; III Toamna; IV Iarna. S. II cup. V Curtea economică; VI Munții; VII Pădurea; VIII Orașul. S. III cup. XIII Locuința; XIV Portul; XV Zidirea casei; XVI Munți și exploatarea munților. S. IV cup. IX Paris; X London; XI Wiens; XII Praga.

Se pot procura dela editura Ed. Hölzel Wiens IV₂ Luisengasse 5 fiecare icoană cu prețul de 6 coroane.

Vorbirea rostită de Paffy cu această ocaziune e următoarea:

Ilustre și distinse D-le Colonel și Maiordom!

Cu cel mai profund respect primesc din prețuita-vă mână cea distincție a Maiestății Sale, prin care Maiestatea Sa prea grațios a binevoit a lua în socotință ostenelele mele aduse în decurs de nouă ani, pentru creșterea creștinească și moraă a tineretului militarilor invalizi, concretuz oblăduirii mele.

Sufletul meu în adevăr este adânc pătruns de instinctul mulțumirii, pe care în acest loc îngenunchind să străduiește a o exprima Maestății Sale împăratului și regelui meu pentru proba prea mare a grației sale, manifestată față de persoana mea.

Iată deci de acum, după primirea acestei medalii de aur, port pe peptul meu chipul sfințit al principelui meu, ca ceva emblemă sfântă, cel mai puternic scut contra inamicilor ostenelelor mele nevinovate.

O dacă ar observa ei în aceasta maiestoașă distincție, cea mai grațioasă admoniție a principelui nostru ce și la ei se referă, și prin aceasta unindu-se cu mine, conduși de un cuget comun, ar conduce cu conștiințiositate institutele prea grațiosului părinte a țării întregi.

Ilustritatea Ta în munca mea prea atent ai observat acest fel al cugetării mele, credincioase și iobăgești și pe acestea împreunându-le cu invoirea comisiunei de casă le-ai înaintat spre distingere direcțiunii tribunalului militar și prin intervenirea consiliului militar de curte ai și dus-o la fapta îndeplinire.

Eu așa dară am săvârșit o faptă a educării omenesti, care e în strânsă legătură cu întreg binele comun iobăgesc, și prin aceasta am suplinat o datorință ce sfânta mea lege mi-a impus-o necontentit.

Numai aceasta credință, tovarășul străduințelor mele neobosite, a desvoltat în mine dragostea către Dzeu și către deaproapele, fidelitate și recunoștință față de principe, numai ea m-a învățat la porunca dumnezeiască: „Iubește pe D-zeul tău mai pe sus de toate, iubește pe deaproapele tău ca pe tine însuși“, ea este izvorul din care a emanat întreprinderile bunele mele voinți, cari nici o putere pământescă nu mi le-a putut da, ea a fost tăria prin care am suportat cu bărbăție constantă multele și neevitabilele griji și neplăceri, ce sunt împreunate cu educarea tineretului, și în străduințele mele nu mi-am pierdut ecvilibrul, numai și numai ea este cea tărie descoperită neună de D-zeu ca o neînfrumșetată putere cerească, ce a triumfat asupra tuturor. așa dar numai ei îi pot atribui stima și meritul distincției măiestoașe.

Eu rămân cu liniște cerească, care petrece orice bucurie pământescă, adevă că cu inimă deschisă am urmat poruncii măiestății cerești; „Toate câte voți să vă facă oamenii, faceți și voi asemenea“, căci aceasta e cuprinsul, celor ce legile și profetii învață și nu numai, că s'a dovedit înaintea lumii, increderea depusă în mine din partea prea onoratei case a invalizilor, ci afară de aceasta norocos am îndeplinit și

binefacerile, ce în decursul funcțiunii mele mau preocupat.

Diņ aceste am tras consecințele, că unii dintre nefericiții mei frați, din cauza cunoștinței defectuase a religiunii și moralității, despre cari în tinerețele lor n'au auzit nimic, călcând legile existente, au comis grele păcate.

Credința lor deșartă a stors multe lacrimi din ochii mei îndreptați spre cer, și au potențat ostenele mele în scrutarea nevinovăției lor, din adins am ascultat de sentimentul meu, și spre acest scop am renunțat adeseori la multe oare de odihnă, dar sub aceasta povară grea în urmă și eu am căzut victimă bunei mele străduinți înainte de vremea anilor mei, numai ca să pot mântui pe de aproapele meu și spre îndeplini cu credință oficiul concretizat din partea Măiestății sale.

Dar sunt foarte îmbucurat în această ziua a distincției majestoase, fiind pe deplin convins, că și pu terile mele, rămase de pe timpul luptelor din 1813, le-am jertfit cu toată dragostea inimei mele spre binele obștesc.

Mai mulți ca 1300 de copii de a invalizilor au auzit din gura mea frica de D-zeu, fidelitatea și recunoștințe față de principe, stima față de superiori, părinți și binefăcătorii lor.

Toți aceștia vor fi cândva membrii folositori societății iobăgești și precum vor lăsa națiunilor viitoare moștenire învățarea temeinică a religiunii și moralității, tot astfel nu se vor înfricoșa de a pune sub picioare inimicii tronului măiestos.

Deci nu voi înceta de acum înainte de a-mi îndrepta puteaile rămase spre binele nevinovăției și cu ia împreunându-mă voi implora atot puternicia ziditorului cu cucernicia inimii mele și cu iubirea mea iobăgiască pentru Principele meu, și afară de aceasta nu numai puțina mea avere, ci chiar și viața din datorință creștinească cu plăcere o jertfesc în toată vremea pentru tron.

Iată textul originalului, în limba maghiară:

Méltóságos nagy érdemű Ezredes

és Házi Igazgató Úr!

Leg mélyebb alázatassággal által veszem betses kezeitől Eő Felségének ama Jelét, melly által az én Gondviselésem alá bizott Invalidus Katonák Ifuságának keresztényi 's erkölcsös képzésére tett kilentz esztendei fáradozásaimat Eő Felsége kegyelmesen érdemesíteni méltóztatatt.

Az én Lelkem valóban keresztül vagydon járva a köszönet érzékeny ösztönétől, mellyet Eő Felséges Császárom, és Királyomnak, ez országos kegyelmének bizonyításáért, térd hagyva itt helyben kimondani igyekszik.

Im már ezután e leg-kegyelmesebben kirendelt Arany érdem pénzben, viselem Fejedelmeknek fel szenteltt mej képét az én melyemre fel függesztve, mint valami szentséges Czimert, lehatalmasabban védet az bém ártatlan fáradozásaimnak elenségei ellen.

Vajha, ki láthatnák ök, e felséges külömböztetés-en Fejedelmünk ama legy kegyesebb intését melly reájak is tárgyozva vagydon, és ez által vélem egyesülvén egygyenlő gondolkozással vezetettve, a leg kegyelmesebb Országos Attyánk Intézeteit hathatósan eszközölnék.

E' hiv jobbágyi gondolkozásom némét Méltóságod, az én Munkámban figyelmetesen feltalálta, ugyan azt atyásan öszve szedvén, a Házi Kommissiónak megy egygyezésével az Országí Hadi Igazgató Széknek érdemesítés végett eleibe terjesztette és a Főhadi Udvari Tanátsnak közbejárása által, a legfelsőbb Helyen, végre is hajtotta.

En e' szerint az emberi képzésnek egyik munkáját, a' melly az egész jobbágyi közjával olly szoroson öszve vagydon kaptsolva elvégeztem is ez által egy kötelességet, mellyet nékem szentséges hittem elmulatlanul fel-adott, betöltöttem.

Egyedül ez a' hiv, segítő követője az én fáradatlan Igyekezéseimnek ébresztette fel bennem az Istenhez, és Felebarátomhoz vonzó szeretetét, a Fejedelem iránt való hűséget, és háladatosságot; tsak ő esmertett — meg a menyei Felségnek ama fő parantsalatjával: „Szeressed Istenedet mindenek felett, szeressed Felebarátodat, mint önnön magadat“, ő az a forrás, mellyből az én kész jó akaratom olly foganatosan folyt, mellyet én nékem semmi világi hatalom nem adhat, ő tőle nyerem vala ama belső Hathatóságot, melly által a sok féle, és az Ifuságnak nevelésétől elválhatatlan gondoskodást és kedvetlenséget el-viselhettem és igyekezetemben egyenlő lépést tarthattam. Tsupán tsak ő ama Istentől nekünk kinyilatkoztatott Religio, mint győzhetetlen menyei Vitézné, mindenenek triumfált, így tehát tsak ugyan ötet egyedül érdeklí a' Felséges Jelességének betses és érdeme.

Nékem fen marad ama menyei belső nyugtatásom melly minden világi örömet felül halad, hogy tudni illik a menyei Felségnek parantsalatját: „Tegyetek a' ti Felebarátaitoknak minden, a' mit akartok, hogy ök ti néktek tselekedjenek“, mert ez a foglalatja annak, a' mit a Törvény, és a' Proféták tanitanak, ki nyilt szivel követtem, és nem tsak e' nagy tiszteletű Invalidusak Házának bennem helyzetetett bizadalmat a' Világ előtt meg-erősitettem, hanem ezen felül, a ma jó téteményes tárgyat is, a' melly már szolgálatom esztendeiben előttem elevenen forgott, szerentsésen el érthettem.

Ezekből meritettem ama tapasztalást, hogy némellyek az én szerentsétlen Felebarátaim közzül, a fenn álló Törvényeket a' Religionak és Erkölcsöségnek fogyatkozása miatt, mellyet ök ifuságokban soha sem hallottak, olly könnyen által hágván, súlyosan vétkeztek.

Az ő ebbeli Vallásaik, az egek felé emeltt nézés-sel, sok könnyeket nyomtak ki az én szememből, és ketőztették fáradozásaimat az ő ártatlanságoknak kikeresésében, kész akarattal követtem érzékenységemet, és eltagadtam magamnak e' végre gyakran sok pihenő órákat, de e' teher alatt el-estem utólyára magam is,

Urmează în Supplementul nr-ului 1 din anul 1905:

Suplement la „Biserica și Școala“ Nr. 1, anul 1905:

mint jó vetélkedésemnek áldozatja, esztendeimnek ideje előtt, tsak hogy Felebarátomat megmenthessem, és az Eő Felségétől reám bizott Itélő hivatali hűséggel viselhettem. De melly nagyon vagyok ma meg örvendeztetve e' Felséges Jelességnek napján meg lévően belső képpen győződve; hogy ereimnek azon tsekély maradványát is, melly az én 18 3 esztendőbeli táborozásam idejétől még hátra vala, az Emberiségnek Javára tellyes szívű indulattal, fel áldozhattam.

Több mint 1300 Invalidus Katona Gyermekek hallottak az én számból Isteni félelmet, Fejedelem eránt hűséget, és hálaadatosságot, Előljárójak, Szüleik és Jőtevőjök eránt való tiszteletet.

Mindezek hasznos tagjai lesznek hajdan a' Jobbágyi Társaságnak, és valamint a' Religionak, Erközsaségnek talptanításait jővendő Nemzetségeikre által hagyák, ugy a' Felséges Thronusnak ellenségeit is le taposni meg nem rettegnek:

Nem akarok tehát soha meg szünni utobbi tehetőségemet ezután-is az ártatlanság javára fordítani és véle egygyesülvén a' Teremtőségnek mindenhatóságát az én Fejedelmemért jobbágyi szeretettel; és szivbeli hajlandósággal meg kérni, nem — de ezen felül tsekély vagyonomat és magát életemet — is Felséges Thronusért, keresztényi kötelességből tellyes készséggel mindenkor oda engedni.

Rostul vorbelor lui Simeon Iosif Popovici Paffy (Popa) este rostul vorbelor unui părinte sufletese, a unui creștin adevărat, care-și cunoaște chemarea sa.

Astfel a decurs serbarea atât de mângâitoare pentru Paffy. Om ajuns la bătrânețe și el a mai simțit încă tăria de a fi învrednicit cu oficii înalte. Dela anul 1831—1833 îl cunoaștem ca presidentul oficiului sanitar maritim. (Va urma.)

Numeri de aur ai catehismului ortodox.

De preotul Cornel Lazar.

(Urmare și fine.)

Doisprezece sunt articolii credinței ortodoxe Simvölul niceo-constantinopolitan:

I. „Cred întru unul Dumnezeu: Tatăl atotțitorul, făcătorul cerului și a pământului, văzutelor și nevăzutelor“.

II. „Și întru unul Domn Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu, cel unul născut, carele din Tatăl s'a născut mai nainte de toți vecii; lumină din lumină, D-zeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut iar' nu făcut celce este de o ființă cu Tatăl prin carele toate s'au făcut“.

III. „Carele pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire s'a pogorât din ceruri și s'a întrupat din Duhul sfânt și din Maria Fecioară și s'a făcut om.“

IV. „Și s'a restignit pentru noi sub Pilat din Pont; și a pătimit și s'a îngropat și a nviat“.

V. „Și s'a suit la ceruri și șede de-a dreapta Tatălui“;

VI. „Și iarăși va să vie cu mărire să judece vii și morții, a căruia împărăție nu va avea sfârșit“;

VII. „Și întru Duhul sfânt, Domnul de vieață făcătorul, carele din Tatăl purcede, cela ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit, carele a grăit prin proroci“;

IX. „Și întru una, sfântă sobornicească și apostolească biserică“;

X. „Mărturisese un botez întru iertarea păcatelor“;

XI. „Aștept învierea morților“;

XII. „Și vieața veacului ce va să fie Amin!“¹⁾

Să dăm poporului cărți religioase morale.

Noi românii din Ungaria și Transilvania, de vr-o cincii decenii incoace am făcut enorme propășiri în cultură și ne-am crescut înțelegința frumoasă!

Mulțumită Domnului, carele ni-a dat Mecenați, cari în deosebi prin crearea de *stipendii și fundațiuni* au ajutorat în partea cea mai conziderabilă educațiunea su-crescenței. Asociațiunea culturală „Astra“ asociațiunea pentru crearea unui fond de teatru național și asociațiunea culturslă aradană, au contribuit și contribuesc foarte mult la cultivarea *inteligentei* și răspândirea cultu-țurei în general.

Avem azi frumoasă înțelegință cum am zice: o *aristocrație cultă*; dar clasa de mijloc meseriașii și industriașii sunt departe încă de locul onorific ce le com-pete în corpul națiunii. Și *poporul*? bietul popor, „tal-pa țării“ a rămas de tot îndărăpt strigând ca odinio-ară Romanii cei vechi: „*panem et circenses!*“ Da așa e el strigă după ajutor material și moral, de unde nu, e perdut!

Zilerii națiunii: preoți și învățători și-au făcut da-toria, ei au crescut, deșteptat poporul, iar poporul a *jerțfit* și *jertfește* și azi deși puterile lui sunt slăite în urma groaznicelor dări și a multelor pretenziuni ale tim-pului în care trăim.

Existente dovezi despre jertfa poporului sunt miile de biserici și școli, ce le susține cu cruntă sudoare! Dela aceste două așteaptă el *mântuirea!*

Cei chemați, *chemati* capetele voastre plecați, și cine are urechi de auzit să auză!

Poporul dornic acum de hrana spirituală a ince-put a *ceti*, și nu are ce, nu are cărți din care învățând adevărurile divine, să se întărească în greaua luptă pentru extință, ca să-și câștige mântuirea. . . Bunastarea materială a poporului fără indoială se condiționează și dela gradul de cultură a aceluia, dar *directiva sănă-toasă* în cultură o arată busola eternă religiunea, *să dăm dară cărți religioase morale poporului.*

Oare înțelegința cea mare care a crescut din „o-pincă“ să-și fi uitat datorința cea sfântă ce o are față de acel *subsol* din care se nutrește, națiunea de *popor*? Așa cred că nu e atât de ingrată, dar totuși poporul carele a dat *totul* primește abia *fărimături*. Vreau să zic că pentru cultivarea religioasă-morală a poporului s'a făcut prea puțin și a sosit timpul suprem când lo-sinca „*totul pentru națiune*“ să o punem în aplicare și să facem *toate pentru popor!*

Frații noștri din fericita Românie cari s'au deș-teptat din luminile unui *George Lazar al nostru* nu ar putea oare să ne vină într'ajutor, atunci când la ei în direcția cultivării poporului se fac enorme propășiri! — Literatura poporală, scrierile anumit pentru popor, nu numai că să spriginesc la ei prin mecenați, corporațiuni și chiar prin guvernul țării, ba mai mult: se împart *grătuît* sute de mii de cărți între popor. E destul să amintese două cazuri numai: *Academia* Ro-mână din București în sesiunea generală din 1902 de-cerne *premiul* Principesa Alina Știrbei pentru cea mai bună scriere: „Principiile morale și creștinești de cari trebuie să se conducă părinții în educația copiilor“.

Mecenaatul *Iorgu Dumitrescu* din comuna *Podu*

¹⁾ Citațiune după „Micul catehism de S. Morar A. Viena 1897. A se vedea și Convorbiri. II. și III. despre *exactica* simvo-lului Nicea Constantinopolitan.

Burbierului (judej Dâmbovița), a tipărit mai anii trecuți pe *spesele sale* proprii, „Minunile Maicei Domnului” „Mântuirea păcătoșilor” și „Urmarea lui Iisus” în sute mii de exemplare și le-a împărțit elevilor școalelor rurale, precum și creștinilor dornici a cetii, și toate în mod grătit.

Oare frații noștri de dincolo n'ar putea să ne deie și nouă *lumină din lumină!*

E vorba însă că pe lângă toată sărăcia noastră și a împrejurărilor grele dela noi, să facem și noi *ceva*. Voiește și vei putea! Carte deci, cărți religioase morale să dăm poporului, că iată „omul cu biblia” a societății anglicane, pocăitii cu „harfa sionului”, și socialiștii cu „Voința Poporului și calendarele lor scârboase” *cinstesc* poporul adăpându-i cu venin omorător.

Și poporul, bietul popor le cetește și crede!

Auziți, vedeți și știți aceste cei chemați, faceți deci posibilitatea, ca poporul să capete *carte bună* carte *religioasă-morală* carte *ieftină* carte *grătită*.

Asociațiunile culturale „Astra” „Aradana” să fie la locul lor să înlesnească scrierea, apariția cărților religioase-morale scrise *anunit pentru popor*. Autoritățile înalte bisericesti cu tipografiile diecezane să tipărească cărți populare cu suget religios-moral și să se împartă grătit poporului. *Mecenatii noștri* cari au dat sute de mii pentru biserici și stipendii, *mai mare și mai bineprimită jertfă nu pot aduce pe altarul națiunii*, decât jertfind în această direcțiune, urmând lui Iorgu Dumitrescu, spriginind adevă o literatură religioasă-morală pentru popor, și cumpărând atari opuri să împartă cu miile printre popor. Lumină din lumină! Nu întârziati voi cei buni, voi cei aleși ai poporului căci iată strigăm: „Panem et circenses!...”

Nr. 2.

Circular

cătră P. T. Domni membrii ordinari și adhoc ai sinodului protopopesc din tractul Hălmașului.

Cu provocare la însărcinarea primită dela Ven. Consistor diezezan cu datul 15/28 Decembrie 1904, Nr. 7415, în consonanță cu dispozițiunea §-lui 15 din Regulamentul pentru alegerea de protopresbiter și bazat pe §§-ii 42 și 51 din Statutul Organic, — prin aceasta convoc sinodul protopopesc electoral al tractului Hălmașiu pe Luni în 10/23 Ianuarie 1905 la 9 ore a. n. în sfânta biserică ort.-română din Hălmașiu, pentru efectuarea alegerii de protopop al tractului Hălmașiu.

Notificând aceasta convocare tuturor P. T. Domni membrii ordinari și adhoc ai acestui Sinod protopopesc, invit pe toți și pe fiecare îndeosebi, să participe la actul electoral, căruia îi va premerge sfânta liturgie cu chemarea Duhului Sfânt.

Arad, la 24 Decembrie 1904 (6 Ianuarie 1905.)

Vasilie Beleş,

protopop comisar consist.

Prin prezenta rugăm pe toți acei domni cari cugetă că nu ar putea desface toate calendarele primite dela noi, să binevoiască a ne retrimite exemplarele supeflue (dacă se poate încă cu reîntoarcerea poștei) ca să le putem espeda altora, deoarece celea avute până acum toate ni-s'au gătat iar cerea e mare.

Tipografia diecesană.

Arad strada Révay Nr. 10

AVIZ.

Foaia oficioasă »Biserica și Școala« începând cu Nr. 1/1905 numai aceluia se va trimite cari

au achitat abonamentul până inclusive 31 Decembrie 1904, și se abonează și pe anul 1905.

Abonamentul pentru Austro-Ungaria :

Pe an e 10 cor. --- fil.

„ 1/2 an 5 „ — „

„ 1/4 de an 2 „ 50 „

iar' pentru străinătate :

Pe un an 14 franci

„ 1/2 an 7 „

Administrația foaiei

„Biserica și Școala.”

Arad, strada Révay Nr. 10

AVIZ

La administrațiunea tipografiei diecezane din Arad se află spre vânzare „Tălcuiala evangheliilor” de fericitul Loga tipărite cu litere cirile în Buda la anul 1835. Prețul de exemplar 2 cor.

CRONICA.

Sărbătorile Nașterii Domnului în Arad, s'au serbat cu deosebită pompă. anume: în ziua întâia în catedrala gr.-or. rom. liturghia a fost servită de P. S. Sa Dl Episcop diezezan I. I. Pap. asistat de P. C. Sa Protosincelul R. R. Ciorogariu, P. On. protopopi V. Beleş și G. Popoviciu, preoții G. Bodea și T. Vațian, protodiaconul Dr. Suciș și diaconul Dr. T. Botiș. A cântat corul plugarilor. P. S. Sa Dl Episcop diezezan a rostit o predică plină de creștinești și practice învățături, făcând asupra numărșilor credincioși o impresie adâncă. A doua zi a slugit P. On. protopopul V. Beleş, asistat de preoții G. Bodea, T. Vațian și diaconul T. Botiș. Predica a rostit-o părintele Vațian. A cântat corul plugarilor instruit de învățătorul N. Ștef. Atât în prima cât și a doua zi a Crăciunului P. S. Sa Dl Episcop diezezan a întrunit la masă pe fruntașii români din loc, militari și civili. Astfel în prima zi au fost oaspeții P. S. Sale dl Iosif Gallu, jude de tribunal, căpitani Burdea și Cioban, locotenentul Miron Serb, precum și d-nii oficeri mai tineri din regiment; ear a doua zi au fost d-nii Dr. N. Oncu, P. Truța, Virgil Bogdan, V. Beleş, Sava Raicu, inginer Rosvanu, G. Purcariu, Dr. St. Pop, Dr. Aurel Demian, Russu Șirianu, Tr. Vațian, Dr. Liviu Tămășdan și Dr. T. Botiș S'au ridicat toaste în sănătatea P. S. Sale Episcopului, după cum și P. S. Sa a salutat cu părintească dragoste pe fii săi sufletești.

Alegere de învățător. În Bobda a fost ales dl Ioan Ghiuchici, intrunind 58 voturi contra 17.

Rectificare. În numărul 50 al foaiei noastre aliniatul ultim din articolul „Pentru istoria dieceșei” pag. 398, șirul al 72-lea din aliniatul amintit sa scris din eroare anul 1603 în loc de anul 1503.

Concurse.

Pentru îndeplinirea postului de paroh vacant dela parohia de a II clasă din Gurbed protoprezbiteratul Tinca cottul Bihor cu termin de alegere pe ziua 6/19 Feb. 1905, pe lângă următoarele dotațiuni:

1. Cvartir liber cu 3 chili, culină, camară, și supraedificatele necesare și cu un intravilan de un jugăr.
2. Bir dela 235 case, câte una măsură cucuruz sfărmat sau 2 coroane.
3. 20 jug. catastrale pământ parohial cu dreptul de pădure.
4. Stolele îndatinat și anume: a) dela mort mare: cu înormântare de frunte 8 cor., cu 2 stilpi 10 cor. înormântarea de mijloc 6 cor., înormântare mică 2 cor., b) dela botez 40 fil. c) dela

feștanie 1 cor. 20 fil. d) dela cununii 2 cor. e) slujbele după cum sunt 40—80 fileri.

Dările publice pentru pământ are să le solvească parohul. 5. Întregirea dela stat 124 cor. 66 fil. pentru paroh fără VIII clase. Alesul va fi îndatorat să țină catehizarea cu școlarii gr. or. dela școalele din Gurbediu fără ca să poată pretinde pentru această altă remunerație.

Reflectanții la această parohie au să se prezenteze în vre-o Duminică ori sărbătoare în s-ta Biserică din loc spre a-și arăta desteritatea în cele rituale, ear recursele lor ajustate conform regulamentului au să le adreseze comitetului parohial din Gurbediu și până în ziua 31 Ian. (13 Febr.) să le subștearnă scrisului protoprezbiter.

Dat în ședința comitetului parohial ținută în Gurbediu la 23 Noemvre (6 Decemvre) 1904.

Comitetul parohial

În conțelegere cu mine: *Nicolae Rocsin* pprezbiter

—□—

1—3

Conform decisului Ven. Cons. Nr. 6735/1904, pentru îndeplinirea parohiei a II-a din **Tauț** se escrie concurs de nou, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: a) usufructul alor 18 jug. cat. de pământ estravilan; b) birul usuat dela circa 200 numere de case anume: $\frac{1}{2}$ măs. de grâu și o măs. de cucuruz nesfârmat, dela proprietarii cu câte $\frac{1}{4}$ sesie de pământ ear' dela telechiuri (jeleri) câte o măs. de cucuruz nesfârmat); c) stolele îndatinat, (anume: dela botez 80 fil.; pentru molitvă 14 fil., pentru feștanie la botez 26 fil., dela cununii 2 cor., dela înmormântări mici 2 cor., la înmormântări dela 7—15 ani 4 cor. ear' dela 15 ani în sus 6 cor. având preotul pentru această stolă a sevârși și slujba eșirei sufletului și sfințirea casei; dela înmormântări cu slujba eșirei sufletului, cetirea unui evangelist (stâlp), cu liturgie și sfințirea casei va avea 12 cor., fiecare evanghelie pe drum 04 fil., la pomeni 26 fil., dela alte servicii obveninde și estrase după usul local anterior; d) întregirea venitelor dela stat stabilită pentru recurenții fără 8 cl., în sumă de 529 cor. 80 fil., în care sumă e cuprins și relutul pentru casa de locuit stabilit în 140 cor.

Dările publice le va suportă cel ales.

După venite, parohia e de cl. III-a.

Recurenții sunt poștiți ca recursele instruite cu documentele prescise, adresate comit. par. din **Tauț**, să le subștearnă oficiului ppsc din **Buttyin** (Arad m.) având a se prezentă în s. biserică, spre a-și arăta desteritatea în afacerile biseri cești.

Se observă că cel ales va avea se provadă catehizarea la elevii gr.-or cari cercetează școalele din comună, fără privire la caracterul școalei și fără a aștepta remunerație pentru catehizare.

Comitetul parohial

În conțelegere cu *Ioa Georgia* pprezbiter.

—□—

2—3

Cu provocare la ordinul Veneratului Conzistor arădan de sub Nr. 7107/904 se escrie concurs pentru îndeplinirea parohiei gr. or. române din **Tornea**, în protoprezbiteratul Aradului, devenită văcantă prin moartra preotului **Pavel Moga**, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1) Venitul unei jumătăți de sesiune parohială constătoare din 24. 1200—1600 jug. catastrale. 2) Birul preoțesc usuat. 3) Stolele legale. 4) Întregirea dela stat conform legii.

Văduva reposatului preot beneficiază jumătate din toate venitele până în 10/23 Noemvrie 1905.

Reflectanții au să-și aștearnă petițiile lor, instruite în senzul normelor în vigoare și cu testimoniu de 8 clase gim., conform ordinului Veneratului Conzistor Nr. 7288/904, adresându-le comitetului parohial din **Tornea**, la oficiul protoprezbiter al gr. or. român din **Arad**, — și sub durata concursului să se prezenteze în vre-o Duminică sau într'o sărbătoare în sf-ta biserică din **Tornea**, spre a-și atăta desteritatea în cele rituale și eventual în oratorie.

Tornea, la 9/22 Decemvrie 1904.

3—3

Comitetul parohial

În conțelegere cu mine: *Vasilie Beleş* pprezbiter

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii, de pept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoaiei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismului, răceleur, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, sgârchiurile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil., și 2 cor.**

Kaljodsarsapari. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete **1 sticlă 2 cor.**

Laxbonbons, Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai de cât să comandeze **Laxbonbons** zacharele purgative. plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chimicale, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinaruri, liqueruri, rom și altele. Tee ruscice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față și mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți precum și praf. Ori-ce fel de articol din brânșă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge.

27—30

Cornel Demeter.

apotecar în Szászváros, iskola-uteza 48

Cea mai mare minune a secolului present.

OROLOGIUL

Anker, sistem Roskopf Patent

punctual, regulat până la minut, luminând foarte deschis, bucaia **2 fl. 20 cruceri.**
 Tot acesta cu căsulie gravată **2 „ 65 „**
 „ „ „ neagră **3 „ — „**
 Lanțuri de orologiu din nikel ori aurite cu compas sau alte obiecte **45 cruceri**
 Nesatisfăcând, banii se returnează. La cerere espedez gratis și francat libel de preț-curent despre **orologe, aur, argint, argint de china obiecte musicale, părțile de orologiu și instrumente**

F. PAMM,
 Krakau, Öster. Zielonagasse 3.

Infintat în anul 1852.

10—12

**Să Spriginim
propria noastră artă română!**

**Dacă voiți
să aveți
un op de valoare,
științific-literar
sau**

**predici, gazete
sau alte manuale
culese într'un stil
curat românesc,
adresați-Vă cu în-
credere deplină
la**

Domnii preoți și învățători!
Sunt rugați să liină de sfântă datorință
ca toate recvisitele necesare sf. bi-
serici și școli, să 'și-le comande
direct și cu încredere deplină
dela

**Cine oare?
n'ar dori ea
serierile sale**

să fie ca
executare tehnică
cu gust și infățișare
plăcută și dragă lașe
atât estern cât și
internă?
Cei ce asta o doresc
adreseze la

**Tipografia diecezană
în Arad**
strada Révay nr. 10 (visávis de Conzistor).

**Acest atelier
in care e introdusă
cea mai nouă or-
tografie a Acade-
miei române**

și
provăzută fiind cu
cel mai fin material
mai strictă atenție
la executarea a ori-
toare de artă lipo-
grafică

Toate tipăriturile
privitoare la comptabilitatea
preoțească și învățătoarească, se
capătă numai la tipografia noastră, în
a cărei deposit sunt toate cele de lipsă
comunelor noastre bisericesti-confesionale.

**Acest atelier
tipografic
execută prompt,
corect**

și
pe lângă asta dela
frați, are în vedere
a executa comande
cu un preț foarte
convenabil.
Toate acestea nu-
mai ca arta română
să prospereze și
inflorească!

**Munca cinstită
impune fraților tot sprijinul!**